

TRASHËGIMIA KULTURORE NË

FO KU S.

TRASHËGIMIA KULTURORE NË SHQIPËRI

TRASHËGIMIA
KULTURORE NË
FO
KU
S.

BOTIMI I TEKSTEVE BURIMORE
MBI PRAKTIKAT E RUAJTJES DHE
MENAXHIMIT TË TRASHËGIMISË
KULTURORE NË GJUHËN SHQIPE

Titulli: “Trashëgimia Kulturore në Fokus: Botimi i teksteve burimore mbi praktikat e ruajtjes dhe menaxhimit të trashëgimisë kulturore në gjuhën shqipe”

Botimi është mundësuar nga “Trashëgimia Kulturore pa Kufij Shqipëri” (Cultural Heritage without Borders Albania (CHwB Albania) me mbështetjen financiare të Suedisë nëpërmjet Agjencisë Ndërkombëtare për Zhvillim.

Përkthimet nga origjinali: Të ndryshëm referuar në çdo dokument përkatësisht

Redaktoi: Boiken Abazi

Parathënie për botimin nga: Elena Mamani, Lorenc Bejko dhe Boiken Abazi

Koordinoi procesin e përkthimeve dhe publikimit:

Elena Mamani, Regina Vathi, Pezana Rexha

Foto: © Bjori Thana, Regina Vathi

Dizajni: Ina (Hina) Shkëmbi, Joniz Osmanagaj

© CHwB Albania © ICOMOS Albania

Viti i botimit: 2023

196 f.: me foto ; 21 x 21 cm

ISBN: 9789928801081

1.Pasuria kulturore 2.Ruajtja dhe restaurimi 3.Menaxhimi 4.Shqipëri

904 :72 .03(496.5)

Shtëpia Botuese: “Graphic Line-01”

This work is distributed under the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 licence, which enables re-users to copy and distribute the material in any medium or format in non-adapted form only, for non-commercial purposes only, and only so long as attribution is given to the creator.

Ky botim publikohet bazuar në licencën nga “Creative Commons BY-NC-ND 4.0”, e cila u mundëson ripërdoruesve të kopjojnë dhe shpërndajnë materialin në çdo mënyrë komunikimi ose format, por vetëm duke mos kryer përshtatje të formës, duke mos e përdorur për qëllime tregtare, si dhe për aq kohë sa i jepet krijuesit atributi përkatës.

KARTA NDËRKOMBËTARE E KONSERVIMIT DHE RESTAURIMIT TË MONUMENTEVE DHE SITEVE

Miratuar në Kongresin e II-të Ndërkombëtar të arkitektëve dhe teknikëve të monumenteve historike, mbledhur në Venecie prej 25-31 maj 1964.

ICOMOS

Përkthyer nga: Emin Riza.
Redaktuar nga: Boiken Abazi.

Versioni origjinal © ICOMOS. Ky përkthim është marr nga botimi i CHwB-së "Udhëzues për Menaxhimin e Trashëgimisë Kulturore Botërore"

Të ngarkuara me një mesazh shpirtëror të së kaluarës, veprat monumentale të popujve janë në kohën tonë dëshmi e gjallë e traditave të tyre shekullore. Njerëzimi, që çdo ditë bëhet i ndërgjegjshëm për unitetin e vlerave njerëzore, i konsideron ato si pasuri të përbashkëta dhe përball brezave të ardhshëm është bashkërisht përgjegjës për ruajtjen e tyre. Ai duhet që këtë pasuri këtyre brezave t'ua transmetojë me të gjithë pasurinë dhe vërtetësinë e saj. Për këtë është e rëndësishme që parimet udhëheqëse për konservimin dhe restaurimin e monumenteve të përcaktohen bashkërisht dhe të formulohen në plan ndërkombëtar, gjithë duke i lënë çdo vendi përkujdesjen për të siguruar zbatimin në kuadrin e kulturës dhe traditave të tij.

Duke ju dhënë një formë të parë këtyre parimeve themelore, Karta e Athinës e vitit 1931 ka kontribuar për zhvillimin e një lëvizjeje të gjerë ndërkombëtare, rezultat i së cilës janë dokumentet kombëtare, veprimtaria e ICOM-it dhe UNESCO-s, si dhe krijimi nga kjo e fundit e Qendrës Ndërkombëtare të Studimeve për Konservimin dhe Restaurimin e Pasurive Kulturore. Duke lidhur një sërë problemesh të komplikuar dhe të shumëllojshme u bë e domosdoshme rishikimi i parimeve të kartës, me qëllim që ato të thellohen dhe të zgjerohet sfera e zbatimit të tyre në një dokument të ri.

Si rrjedhim, Kongresi i dytë Ndërkombëtar i Arkitektëve dhe Teknikëve të Monumenteve Historike, mbledhur në Venecie prej 25-31 maj 1964, miratoi tekstin e mëposhtëm:

PËRKUFIZIME

Neni 1.

Nocioni i monumentit historik përfshin krijim arkitektonik të veçuar, gjithashtu dhe ansamblet qytetare dhe fshatare që bartin dëshmi të një qytetërimi të veçantë, të një zhvillimi të shënuar ose të një ngjarjeje historike. Ai shtrihet jo vetëm mbi krijimet e mëdha, por gjithashtu dhe mbi veprat modeste që kanë fituar me kohë një vlerë kulturore.

Neni 2.

Konservimi dhe restaurimi i monumenteve formon një disiplinë që i bën thirrje të gjithë shkencave dhe teknikave që mund të kontribuojnë për studimin dhe ruajtjen e trashëgimisë monumentale.

QËLLIMI

Neni 3.

Konservimi dhe restaurimi i monumenteve ka për qëllim të ruajë si veprën e artit ashtu edhe dëshminë e historisë.

KONSERVIMI

Neni 4.

Konservimi i monumenteve detyron së pari vazhdimësinë e mirëmbajtjes së tyre.

Neni 5.

Konservimi i monumenteve është gjithmonë i favorizuar nga destinimi i tyre për një funksion të dobishëm për shoqërinë, një destinim i tillë është pra i dëshirueshëm, por ai nuk duhet të ndryshojë kompozimin ose dekorin e ndërtesës. Vetëm në këta kufij mund të konceptohen dhe mund të autorizohen përshtatjet e kërkuara nga ndryshimi i funksionit.

Neni 6.

Konservimi i një monumenti duhet të marrë parasysh dhe ambientin përreth. Kur ky ambient është tradicionalisht i lidhur me monumentin, ai duhet ruajtur dhe nuk duhen lejuar ndërtime të reja, prishjet dhe përshtatjet që mund të ndryshojnë raportet e volumeve dhe të ngjyrave.

Neni 7.

Monumenti është i pandarë nga historia dëshmitar i së cilës është, si dhe nga vendi ku ai ngrihet. Si pasojë, zhvendosjet tërësore ose të pjesshme të një monumenti nuk mund të lejohen veçse kur ruajtja e monumentit e kërkon, ose kur kjo justifikohet nga arsye të një interesi të madh kombëtar apo ndërkombëtar.

Neni 8.

Elementet e skulpturës, të pikturës ose të dekoracionit që janë pjesë përbërëse të monumentit nuk mund të shkëputen prej tij veçse kur kjo masë është e vetmja mundësi për të siguruar konservimin e tyre.

RESTAURIMI

Neni 9.

Restaurimi është një veprim me karakter të jashtëzakonshëm. Ai ka për qëllim të ruajë dhe të nxjerrë në pah vlerat estetike dhe historike të monumentit dhe bazohet mbi respektin e substancës së vjetër dhe të dokumentit autentik. Ai ndalon aty ky fillon hamendësimi. Çdo punim plotësimi i konsideruar si i domosdoshëm për arsye estetike ose teknike duhet të dallojë nga kompozimi arkitekturor dhe do bartë vulën e kohës sonë. Restaurimi do të paraprihet dhe do të shoqërohet gjithmonë nga një studim arkeologjik dhe historik i monumentit.

Neni 10.

Kur teknikat tradicionale janë të papërshtatshme,

konsolidimi i një monumenti mund të sigurohet duke kërkuar ndihmën e gjithë teknikave moderne të konservimit dhe të ndërtimit, efikasiteti i të cilave do të jetë vërtetuar nga të dhenat shkencore dhe garantuar nga përvoja.

Neni 11.

Kontributet e vlefshme të gjithë epokave për ndërtimin e një monumenti duhet të respektohen, duke mos qenë njësimi i stilit një qëllim për t'u arritur gjatë një restaurimi. Kur një ndërtim bashkëbart shumë faza ndërtimi, nxjerrja në shesh e një faze paraardhëse nuk justifikohet veçse në raste të jashtëzakonshme dhe me kusht që elementet e hequra të mos paraqesin vetëm pak interes, që kompozimi i nxjerrë në dritë të përbëjë një dëshmi të një vlere të lartë historike, arkeologjike ose estetike, dhe që gjendja e konservimit të saj të konsiderohet e mjaftueshme. Gjykimi mbi vlerën e elementeve në shqyrtim dhe vendimi mbi veprimet për t'u ndërmarrë, nuk mund të varet vetëm nga autori i projektit.

Neni 12.

Elementet e destinuar për të zëvendësuar pjesët munguese duhet të integrohen harmonikisht me tërësinë, gjithë duke u dalluar nga pjesët origjinale me qëllim që restaurimi të mos falsifikojë dokumentin e artit ose të historisë.

Neni 13.

Shtesat nuk mund të lejohen veçse në masën në të cilën ato respektojnë të gjitha pjesët interesante të godinës, kuadrin e saj tradicional, drejtpeshimin e kompozicionit të saj dhe raportet e saj me ambientin rrethues.

SITET HISTORIKE

Neni 14.

Sitet e monumenteve duhet të bëhen objekt i një kujdesi të posaçëm për të ruajtur tërësinë e tyre, për të siguruar gjendjen e tyre të mirë dhe për t'i paraqitur në një mënyrë të përshtatshme. Punimet e konservimit dhe restaurimit që kryhen aty duhet të frymëzohen nga parimet e shprehura në nenet pararendëse.

GËRMIMET

Neni 15.

Punimet e gërmimit duhet të kryhen në përputhje me normat shkencore dhe me "rekomandimin përkufizues të parimeve ndërkombëtare për t'u zbatuar në fushën e gërmimeve arkeologjike", adoptuar nga UNESCO në vitin 1956.

Duhet të merren masat e nevojshme që synojnë garantimin e ruajtjes së vazhdueshme të rrënojave, si të elementeve arkitektonike ashtu dhe të objekteve të zbuluara. Përveç kësaj do të merren të gjithë iniciativat për të lehtësuar të kuptuarit e monumentit të nxjerrë në dritë pa çnatyruar kurrë domethënien e tij.

Çdo punim rindërtimi duhet të përjashtohet apriori, vetëm anastiloza mund të kihet parasysh, domethënë rikompozimi i pjesëve ekzistuese por të çgjimtyrëzuara. Elemente të reja do të jenë gjithmonë të dallueshme e do të përfaqësojnë minimumin e domosdoshëm për të siguruar kushtet e konservimit të monumentit, dhe për të rimëkëmbur vazhdimësinë e formave të tij.

PUBLIKIME

Neni 16.

Punimet e konservimit, restaurimit dhe gërmimet do të shoqerohen gjithmonë nga kryerja e një dokumentacioni të përpiktë në formë raportesh analitike dhe kritike të ilustruara me vizatime dhe fotografime.

Të gjitha fazat e punimeve të pastrimit, konsolidimit, risistemimit dhe integritimit, si dhe elementet teknike e formale të zbuluar gjatë punimeve, do të dokumentohen. Ky dokumentacion do të dorëzohet në arkivat e institucioneve publike dhe do të vihet në dispozicion të kërkuesve. Botimi i këtij raporti rekomandohet.

Personat në vijim morrën pjesë në punën e Komitetit për përpilimin e Kärtës Ndërkombëtare për Konservimin dhe Restaurimin e Monumenteve:

Piero Gazzola	(Itali), Kryetari
Raymond Lemaire	(Belgjikë), Raportues
Jose Bassegoda-Nonell	(Spanjë)
Luis Benavente	(Portugali)
Djurdje Boskovic	(Jugosllavi)
Hiroshi Daifuku	(UNESCO)
P.L. de Vrieze	(Holandë)
Harald Langberg	(Danimarkë)
Mario Matteucci	(Itali)
Jean Merlet	(Francë)
Carlos Flores Marini	(Meksikë)
Roberto Pane	(Itali)
S.C.J. Pavel	(Çekosllovakia)
Paul Philippot	(ICCROM)
Victor Pimentel	(Peru)
Harold Plenderleith	(ICCROM)
Deoclecio Redig de Campos	(Vatikan)
Jean Sonnier	(Francë)
Francois Sorlin	(Francë)
Eustathios Stikas	(Greqi)
Gertrud Tripp	(Austri)
Jan Zachwatowicz	(Poloni)
Mustafa S. Zbiss	(Tunizi)